

Tartu Ülikooli Raamatukogu võõrkeelse kirjanduse tähestikkataloog (G1), sedelkataloog (kirjandus ilmunud -1944)

Kataloog koostatud 1855-2001

Pass kataloogile nr. 9¹

Kataloogi ülesanne

Võõrkeelse kirjanduse tähestikkataloog (ladina tähestikus) on raamatukogu ainus kataloog paber kandjal, mis võimaldab leida enne 1945. a. ilmunud võõrkeelset kirjandust. Kataloog on nii lugeja- kui peakataloogi (generaalkataloogi) ülesannetes. Kataloogi nimetuse lühivormiks on G1.

Asukoht

Kataloog asub sedelkataloogide ruumis (nr. 289). Kataloog digiteeriti 2008-2009? ja selle leiab TÜR digiteeritud sedel- ja kaartkataloogide kogust „EMIL. TÜR digiteeritud kataloogid“. Digiteeritud kataloogide kogu on oma nime saanud raamatukogu kauaaegse töötaja Emil Aleksander Lorenz Andersi (1806-1887) järgi.

Suurus

Kataloogis on ca 400 000 sedelit, 16 riiulil 615 karbis.

Kataloogi juurde kuuluvad ka:

- 4 karpi kreekakeelsete ja idamaade keeltes trükiste sedeleid
- 6 karpi (III osakond, usuteadus) leidumuskontrolli vajavate sedelitega, mis asuvad kataloogide säilitamise ruumis. Täpsemalt vt. Lisa 1.
- 8 karpi leidumuskontrolli vajavate sedelitega, mis asuvad teeninduses Tiiu Täpsi valduses, tema arvates peaksid kõik need sedelid olema digitud ja kajastuma EMILis jaotuses **Z_y**.

Kuna kataloog on üles ehitatud preisi reeglite järgi, siis kuuluvad kataloogi juurde „Kataloogisedelite järjestusreeglid. Preisi reeglite alusel“. Digiteeritud reeglid on EMILi kodulehel lingi 'Abi' all.

Sisu

Kataloogis peegelduvad põhiliselt võõrkeelsed raamatud (ka kreeka- ja idamaade keeltes) ja osaliselt ka perioodika, dissertatsioonid ja separaadid, mis on ilmunud enne 1945. a., olenemata ilmumiskohast. Põhiliselt peegeldab kataloog võõrkeelse kirjanduse kogude materjale (Fond 3, 4), kuid ka *Estica*, kaardikogu, võõrkeelse perioodika kogu, KHO ja memoriaalkogude materjale.

2001. aastal lõpetati kataloogi täiendamine ja redigeerimine seoses infosüsteemi INNOPAC rakendamisega. Raamatute rekataloogimine jäi pooleli K-tähe juures. Pärast 2001. a. ei kajastu kataloogis järjepidevalt trükiste kustutamised ja kohaviitade muudatused.

Alates 1999.a. on raamatukokku saabunud vanem võõrkeelne kirjandus leitav elektronkataloogist ESTER.

¹ TRÜ Teadusliku Raamatukogu kataloogisüsteemi juht. Tartu, 1988

Kirje ja selle ajalugu

Võõrkeelse kirjanduse tähestikkataloogi on nimetatud algusest peale peakataloogiks (alphabetischer Hauptkatalog, edaspidi ka Generalkatalog) ja seda vastupidiselt 19. saj. esimesel poolel üldlevinud tavale, mille järgi oli raamatukogudes kesksel kohal ikka süstemaatiline kataloog. Tavaliselt nähti alfabeetilises kataloogis, kus olid enamasti lühikirjed, vaid süstemaatilist kataloogi toetavat registrit.

TÜ raamatukogu generaalkataloogi (G1) jaoks hakati koostama aga korralikke pikki kirjeid, mille **aluseks on võetud raamatu tiitelleht**. Kataloogi koostamise algaastail polnud veel kindlaid kirje koostamise juhendeid, toona puudus standardiseerimine kui selline.

Enam-vähem kõik andmed tiitellehelt on kantud 22x18 cm suurusega sedelitele.

Kirjetes on järgitud teose ortograafiat, v.a. tüpograafilised eripärad ladinakeelstes pealkirjades („u/U” asemel „v/V”, „j/J” asemel „i/I” ja vastupidi), mis pole säilitatud, vaid kirjutatud kaasaegses kirjaviisis.

Kataloog sisaldab põhi- ja viitesedeleid.

Põhisedelil on ülal keskel kohaviida all autori nimi. Autorita teostel on toodud sedeli keskel järjestussõna, milleks on pealkirja esimene nimetavas käändes olev nimisõna, kuna kataloogis on kasutatud preisi järjestusreegleid.

Lisaks autorile on kirje üldosas märgitud põhipealkiri ja pealkirja täiendandmed, sõnu lühendades. Järgnevalt on toodud kaasautorid, väljaandjad, toimetajad, tõlkijad jt.

Märgitud on trükk, ilmumiskoht, kirjastaja, ilmumisaasta, formaat.

Üldjuhul märgiti ka illustratsioone, kuid paginatsiooniandmeid hakati näitama alles 1987. aastal.

Mitmeköiteliste teoste puhul on loetletud kirje üldosa järel kõik köited.

Üldjuhul on paremale alla märgitud allajoonituna isikunimed ja pealkirjad (Pealk.), millele on koostatud viitesedelid.

Viitesedelid on tehtud:

- a) autori erinevatele nimevormidele ja kaasautoritele
- b) isikutele, kelle elu ja tegevust teos käsitleb (tema kohta)
- c) anonüümsena ilmunud teoste pealkirjadele, kui autor on bibliograafiate abil kindlaks tehtud ja sedelile kantud.

19. saj. lõpust hakati kasutama kirje koostamisel ja sedelite järjestamisel **preisi reegleid**.

Alates 1950. aastast kasutati järgmisi kirjereegleid:

1. 1950–1973 kehtisid Nõukogude Liidus nn. **ühtsed reeglid** "Единые правила описания произведений печати для библиотечных каталогов"
2. Alates 1974. a. hakati kasutama ühtsete reeglite uusredaktsiooni
3. 1. aprillist 1978. a. mindi üle **uuele kirjevormile**, mille aluseks oli Nõukogude Liidus ilmunud standard ГОСТ 7.1-76. Ühtlasi hakati kasutama ka Eestis koostatud juhendit "Uut kataloogimises" (Tallinn, 1978).

Ka sedelkataloogis hakati kasutama uut kirjevormi. Vanade raamatute rekataloogimisel koostati uus kirje uute reeglite järgi koos vastavate kirjemärkidega vana sedeli allosale või sedeli pöördele. Kirjesse lisati ka varem puudunud elemendid nagu paginatsiooniandmed.

4. 1981. aastast kasutati juhendit „Trükiste bibliograafiline kirjeldamine”. (Tallinn, 1981)

5. 1986. aastast kasutati „Правила составления библиографического описания”. (Moskva, 1986)

Alates 1994. aastast, seoses üleminekuga arvutikataloogimisele, võeti kasutusele **rahvusvahelised kirjestandardid ja -reeglid** (ISBD, ISBD(A), AACR).

Raamatukogulikud märkused

Sedeli ülal keskel asub trükise kohaviit, mis viitab trükise asukohale hoidlas.

Näiteks võõrkeelsete raamatute kogus (Fond 3) on kohaviit süstemaatilis-formaadilis-järjenumbriline - XV A-6500. Vanemate võõrkeelsete raamatute kogus, ilmunud 1917. aastani (Fond 4) on kohaviit süstemaatilis-järjenumbriline – II d927f, süstemaatilis-kronoloogilis-järjenumbriline V 1920:4835, järelkomplekteeritud raamatute puhul – kogupõhine süstemaatilis-formaadilis-järjenumbriline – 4 XV A-10513.

Originaalkirjetes on kohaviida all 19. saj. rekataloogimise käigus antud järjenumbr, vasakus ülanurgas on aktsessiooninumbriid.

Vasakule alla on märgitud inventarinumber.

Osadel hilisemal ajal koostatud kirjetel on all vasakul näidatud ka liigitajate/märksõnastajate poolt lisatud eestikeelsed märksõnad.

Masintöötluse jaoks on sedeli paremal äärel rekataloogijate märkmed: kirje keel, kirjes käändes toodud isikunimede alg- või ühtlustatud vormid, märksõnad trükise keeles nimetavas käändes (ka allajoonituna kirjes).

Aastatel 1999-2001 e-kataloogi ESTER sisestatud sedelkataloogi kirjed on märgistatud sedeli allääre keskel oleva rohelise ringistatud „A“-ga.

Kataloogi ülesehitus

Tähestik

Kataloog on üles ehitatud järgmise ladina tähestiku alusel:

a (å, ä), b, c (č), d, e, f, g, h, i (j), k, l, m, n, o (ö, ø), p, q, r, s (ßš), t (þ), u (ü), v, w, x, y, z (ž),
kusjuures ä=ae, ö=oe, ü=ue, å=aa, ø=oe, þ=th, ß= ss

Kataloogi lõppu 4 karpil on paigutatud sedelid mitteladina tähestikus (välja arvatud slaavi tähestikus) kirjetega.

Sedelite järjestamine

Esimesed alfabeetilise kataloogi ülesehituse printsiibid jõudsid avalikkuse ette alles 1870. aastatel ja nn. preisi järjestusreegleid hakkati kasutama aastast 1888.

1920-ndail aastail säilitati „Preisi reeglitest“ nn. grammatilise tähestikjärjestuse põhimõte, seda nii pealkirja kui kollektiiv autori puhul. Ka tänapäeval kasutatakse selles kataloogis preisi järjestusreegleid.

Sedelid on järjestatud vastavalt reeglitele tähestikuliselt ühtses reas. Järjestusühikuks on sõna ja lause. Kirjavahemärke, v.a punkt, ei arvestata. Sidekriipsuga sõnad on arvestatud kahe eraldi sõnana.

Autorita teostel on järjestussõnaks pealkirja esimene nimetavas käändes olev nimisõna. Teise ja kolmanda järjestussõna valikul on jäetud tähele panemata artiklid ja prepositsioonid. Teiseks järjestussõnaks on omadussõnaline täiend ja kolmandaks järjestussõnaks nimisõnaline täiend.

Ühe autori piires on järjestatud:

- a) autori enda tööd (kogutud, valitud, üksikteosed kronoloogiliselt)
Esimesel kohal on originaalkeel, järgnevad tõlked teistesse keeltesse keelte eestikeelsete nimetuste järgi tähestikuliselt.
- b) teiste autoritega koos avaldatud teosed
- c) tema kohta tehtud täiendkirjed

Samakõlalise järjestussõna korral on järjestatud:

- a) lauses esinev üldnimi
- b) perekonnanimi

Kordustrükkide järjestus on kronoloogiline.

Kataloogivormistus

Liikuvate (s.t. lahtistel sedelitel) kataloogide põhiprobleemiks on aegade jooksul olnud vajadus tagada sedelite säilivus ja õige järjestus. 1850-ndatel aastatel kinnitas E. Anders sedelid pakiviisi allservast klambritaolise seadeldise abil. 1860-ndatel aastatel loobuti sedelite kinnitamisest, kuid sellega kaasnes ka kataloogi kasutamise piirang üliõpilastele – nad võisid kataloogi kasutada koos raamatukoguhoidjaga.

Lahtised sedelid on paigutatud spetsiaalselt valmistatud liikuva esikaanega raamatukujulistesse karpidesse. Karpe säilitatakse püstasendis, kusjuures sedelite väljalangemist takistab allservas karbi kinnine eessein. Karbi ülaserv on tolmukskaitseks kaetud liikuva plaadiga.

Raamatukujulised karbid on väga esinduslikud – kattematerjaliks mustavärviline nahk. Karbi seljal ilutseb kullatrukis tekst „Alphabetischer General-Katalog der Universitäts-Bibliothek“. Karbid telliti välismaalt hinnaga 1,3 hõberubla tükk. Aastate jooksul on kataloog laienenud. Kõikidele karpidele kleebiti valged etiketid, millele on märgitud kasti number ja täht, tähtede ühend, sõna või nimi, millega algab esimene sedel karbis ja sidekriipsu järel karbis oleva viimase sedeli algus. Kataloogi juurde kuulub kataloogisilt: „Tähestikkataloog. Võõrkeelsed raamatud kuni 1917“. Sildile on lisatud tähestik, mida kataloogis kasutatakse.

Ajalugu

1855-1857 – Loodi võõrkeelse kirjanduse tähestikuline sedelkataloog (ladina tähestikus), millest kujunes raamatukogu peakataloog kuni 1950. a. Kataloogi koostas Emil Anders (1806-1887), kes töötas ülikooli raamatukogus aastatel 1826-1871.

1921 – Sõjasündmuste tõttu oli 1916.-1917. aastast osa katalooge evakueeritud Venemaale, ka võõrkeelse kirjanduse tähestikkataloog. Pärast kataloogide reevakueerimist korrastati kataloogid erakordselt kiiresti, aprilliks 1921.

1924 – Siiski ei olnud kataloogidega kõik korras. Kõige tähtsamaks peetud võõrkeelse kirjanduse tähestikkataloogi algusosa kuni silbini DU (ligi ¼ kataloogist) jäi Venemaale. Selle taastas Viktoria Aavakivi. Ülikooli erivahendite arvelt palgati lisaks 3-4 abijõudu ning 1924. a. sügiseks jõuti tööga valmis.

1971 – Kataloogimisosakonna aruandes oli esmakordselt ettepanek: üleraamatukoguliku tähtsusega tööks tuleb lugeda võõrkeelse kirjanduse sedelkataloogi põhjalikku redigeerimist ja ettevalmistamist trükki andmiseks. Peale kataloogijate tuleb sellest osa võtta ka fondide osakonnal, nende tööks oleks fondide võrdlemine kataloogiga.

1973 – Uuriti kirjandust trükitud kataloogide väljaandmisest välismaa raamatukogudes, Euroopa rahvusraamatukogudes jm. (V. Leek).

1975 – Kataloogi laiendati 100 karbi võrra (V. Leek, F. Porila).

1976 – Raamatukogu metoodikanõukogu kiitis heaks projekti „Võõrkeelse sedelkataloogi redigeerimise ja paljundamiseks ettevalmistamise metoodika ja töö maht“. Töö koostamiseks redigeeriti katseliselt 3 karpi (V. Leek, F. Porila).

1977 – Kaotati parallellism ja asjatu dubleerimine võõrkeelse kirjanduse tähestikkataloogides – kaartkataloogis ja sedelkataloogis (G1-s). Lihtsustus kataloogisüsteem: võõrkeelse kirjanduse sedelkataloogis on kuni 1944 ilmunud kirjandus ja kaartkataloogis on alates 1945 ilmunud kirjandus.

1977 – II poolaastal viidi vanema kirjanduse töötlemine ja sedelkataloogide korraldamine kataloogimisosakonnast üle vastloodud vana raamatu osakonna masinkataloogimise sektorisse. Sektori töö põhieesmärgiks sai võõrkeelsete raamatute (ilm. kuni 1944) trükikataloogi väljaandmise ettevalmistamine.

1978 – Loodi rekataloogimisosakond. Uue osakonna loomise tingis vajadus anda välja raamatukogus leiduva kuni 1944. a. (incl.) ilmunud võõrkeelse raamatu trükikataloog. Trükikataloog pidi tulema 3-osaline: tähestikuline kataloog, märksõna- ja nimeregister. Üheaegselt trükikataloogiga sooviti tekitada ka masinkataloogi, mida oleks saanud kasutada näiteks otsi- või laenutussüsteemi realiseerimiseks raamatukogus ja veel kaugemale vaadates oleks see pannud aluse vana võõrkeelse raamatu vabariiklikule andmebaasile. Töö käigus eraldati karpidest:

- a) kreeka- ja idamaade keeltes kirjetega sedelid, mis pandi omaette karpidesse G1 lõpus,
- b) dissertatsioonide ja separaatide sedelid
- c) 1945-1961 ilmunud raamatute sedelid
- d) perioodika koondkirjetega sedelid
- e) käsikirjade sedelid

Samuti eraldati karpidest sedelid raamatute kohta, mis fondis kas lühemat või pikemat aega olid puudunud (kas ümberinventeeritud või puudunud pikemalt juba ümberinventeerimise ajal). Puuduvate raamatute sedelid anti edasi vana raamatu osakonnale järelkomplekteerimiseks, seejärel hoiuosakonnale kustutamiseks.

Rekataloogimisosakonna tööprotsessid:

1. viitesedelite võrdlemine põhisedelitega
2. soovisedelite kirjutamine, raamatute hoidlast välja tellimine
3. raamatutele sedelite väljaotsimine kataloogist
4. *de visu* rekataloogimine
5. redigeerimine
6. raamatute märgistamine (alla seljale kleebiti väike riba, mis kahjuks seal kaua ei püsinud) ja hoidlasse tagasi saatmine

Võeti kasutusel uus bibliograafiakirje (ГОСТ 7.1-76).

1979 – G1-st eraldati 1150 sedelit: 600 perioodikasedelit, 150 sedelit kreeka ja idamaade keeltes, 250 sedelit, mis ajaliselt väljusid G1 raamidest, 150 sedelit raamatute kohta, mis fondis kas lühemat või pikemat aega puudusid.

1979. a. oli plaanis välja töötada süsteem rekataloogitud raamatute kirjade üleviimiseks perfolindile. Ülesanne jäi täitmata, kuna osakond ei saanud 1978. a. tellitud ja 1979. aastaks lubatud perfolintkirjutit.

1980-1982 – Jätkati tööd perfolintkirjutit oodates.

1983 – A-tähe piires rekataloogiti ca 6000 kirjet (20 karbis). Eraldati 160 sedelit kreeka- ja idamaade keeltes kirjetega, lisaks 500 nimetust perioodikasedeleid.

Kontakteeruti Eesti Informatsiooni Instituudi VATTIS-e grupiga, mille tulemusena valmis trükikataloogi raalil koostamise tööprojekt (koostas VATTIS-e vanemteadur Tiiu Vallner). Valmistati ette materjalid trükikataloogi raalil koostamise tööprojektiks.

1984 – Lükati edasi 1985. aastasse rekataloogitud kirjade eksperimenteeritud valmendus ja töötlus arvutil. Põhjused: 1) VATTIS tegeles 1984 ise uue formaadi juurutamisega, 2) raamatukogus loodi automatiseerimisgrupp, kes hakkas ühe ülesandena tegelema trükikataloogi masintöötusega, jättes VATTIS-e juhendaja rolli.

1985 – Jätkus trükikataloogi ettevalmistamine, tehtud oli ¼ kataloogi kogumahust. Oli olemas juhend andmete ettevalmistamiseks arvutile, mille järgi viidi 1985. a. 200 kirjet töölehtedele, siis magnetlindile ja arvutisse ning saadi kontroll-väljatrükk.

Viie aasta jooksul C1-st eraldati C1-st 850 kreekakeelset ja idamaade keeltes kirjet ning 1600 perioodikakirjet.

1986 – Seisuga 01.01.1987 oli tehtud 151 karpi 610-st, igas järgmises karbis on ca 40 nimetust rekataloogitud. Lisandus uus ülesanne – töölehtede korrektuur.

1987 – Jätkus trüki- ja masinkataloogi ettevalmistamine. Seisuga 01.01.1988 oli rekataloogitud 168 karpi 610-st. Algas sedelite märksõnastamine, isikunimedede avamine, kirje keele ja trükise lehekülgede arvu märkimine. Hakati redigeerima – varemataloogitud kirjeid parandama. Masintöötlusosakonnas oli ette valmistatud üle 30 karbi.

1988 – Jätkus võõrkeelsete raamatute trüki- ja masinkataloogi ettevalmistamine. Vastavalt TRÜ ja EII vahelisele lepingule oli andmehõive orienteeruvaks mahuks aastatel 1987/1988 ja 1988/1989 á 11 000 kirjet (1986/87 oli see 5000 kirjet). Lepingu täitmiseks oli vaja suurendada masintöötluks ettevalmistatavate kirjade arvu kahekordseks. Et seda ülesannet täita, tuli 1 rekataloogimisosakonna töötaja suunata tööle otse arvutiga. Jätkus arvuti kontrolltrüki korrektuuride tegemine ning varem rekataloogitud kirjetes täienduste ja paranduste sisseviimine. Fondis puuduvate raamatute sedelid suunati hoiuosakonda raamatute kustutamiseks. Redigeeriti 17 817 kirjet vene- ja võõrkeelses kataloogis, täideti 700 arvuti töölehte ja arvuti magnetkettale kanti 1000 kirjet.

1989 – Seoses kavatssetavate ümberkorraldustega sedelkataloogi arvutisse viimisel katkestati 1989. a. viimases kvartalis andmete sisestamine. Selline töökorraldus oli ajale jalgu jäänud – pimesi kirjade sisestamine magnetlindile, väljatrükkide järgi kirjade redigeerimine tekitas uusi vigu.

1990 – Võeti tööle 0,5 kohaga A. Gross, kes hakkas tegelema seni töötlemata juudikeelse kirjanduse kataloogimisega. Kataloogi lisandusid erihoiuosakonnast tulnud raamatud.

1993 – Võeti kasutusele trükiste kirjeldamisel rahvusvahelised reeglid (ISBD, ISBD(A)). Kirje muutus pikemaks (kasutati vähem lühendamisi). Uue kirjanduse kataloogidega ühtlustati kreeka ja rooma isikunimede kirjutus (varem kirjutati ladinakeelses, nüüd emakeelses kirjaviisis. Näit. varem *Homerus*, nüüd *Homeros*).

Arutlusel oli vana võõrkeelse kirjanduse arvutikataloogiks ülemineku projekt. K. Kaugveri väljapakutud 3 variandist valiti välja üks sobivaim: tööd alustatakse ühest kitsamast teemast, kasutades ära juba tehtut (arvutisse on sisestatud vanema võõrkeelse kirjanduse rekataloogitud kirjed tähtede A-D ulatuses (ca 2500 kirjet) ja võttes aluseks KHO kataloogid. Otstarbekaks peeti alustada 15.-17. saj. väljaannetega, kuna orienteeriti salvestatud materjali müüdavusele. Variandi eeliseks peeti odavust ja väiksemahuliste andmebaaside tekkimist, mida oleks võimalik liita.

1994 – Aruandeperioodiks planeeritud üleminekut masinkataloogimisele ei alustatud. Põhjuseks arvutivõrgu väljaehitamise seotud probleemid. Arutusel olnud tööküsimustest seostus enamus perspektiiviga lülitada Euroopa vanatrükiste andmebaasi. M. Ermeli külaskäigu tulemusena Göttingeni ülikooli raamatukogusse lülitus meie raamatukogu rahvusvahelisse vanaraamatu koondkataloogi loomise (piloot)projekti. Esialgu EL-lt raha ei saadud. Siit kasvaski 1994. a. välja CERL. Projekti initsiaatoriks oli Consortium of European Research Libraries (CERL). Andmebaas „Database of printed materials to 1830“ genereeritakse MARC-formaadis ja vastavalt ISBD(A) nõudmistele. Nendele tingimustele vastas ka rekataloogitud osa vana võõrkeelse kirjanduse kataloogist (G1-st).

Et see osa kiiremini kasvaks, otsustati alates 1. jaanuarist 1995 jätkata *de visu* rekataloogimist valikuliselt: täielikult rekataloogida vana, st. 4. fondi kirjandus, uuema puhul piirduda fondi ja kataloogi võrdlemisega (kohalolu kontrollimisega fondis), rekataloogides *de visu* vaid erijuhtudel (kirje puudulik, šifrivead jmt).

1995 – Seisuga 31.12.1995 oli rekataloogitud 2/3 võõrkeelsest raamatust. Jäi kataloogida ca 60-70 000 nimetust. (Vt. TÜR Aastaraamat 1995, lk. 14)

Osaleti rahvusvahelises projektis „Das personale Gelegenheitsschriftum in Europäischen Bibliotheken und Archiven“. Meie raamatukogu kirjeid on kasutatud väljaande „Handbuch des personalen Gelegenheitsschriftums in europäischen Bibliotheken und Archiven“ 8. köites.

Koostöö arendamist takistas arvutikataloogi puudumine. Sellest lähtuvalt taotleti granti (Open Society Institute, Regional Library) riistvara hankimiseks.

1996 – Töötajate vähenemine tõi kaasa vajaduse loobuda 3. fondi vanema kirjanduse (ilm. 1917-1944) rekataloogimisest. Alates 01.10.1996 rekataloogitakse vaid 4. fondi (ilm. -1917) kirjandust, 3. fondi kirjanduse puhul piirduakse fondi ja kataloogi võrdlemisega.

Projekt „Die deutschen Personalschriften in den Bibliotheken des Baltikums, Polens und Russlands“. Koostöölepingud Osnabrücki Ülikooli ja Olmsi kirjastusega.

Raamatukogule osteti OSI grandit ja Osnabrücki lepingupartnerite rahalisel toetusel arvutid, millest 5 pidi minema rekataloogimisosakonna käsutusse.

OSI-lt saadud grant (19 000 dollarit) oli ette nähtud vanade ja haruldaste raamatute retrospektiivseks konversiooniks Tartu Ülikooli raamatukogus (Retrospective conversion of old and rare book in Tartu University). Osnabrücki leping andis võimaluse kasutada avanssi 14 000 DM ulatuses, et hankida 3 PC-d ja 2 printerit. Arvutid ja 1 printer pidid minema rekataloogimisosakonda.

1997- Ajavahemikul 25.01.1997 – 25.04.1997 töötas osakonnas Eljo Kallas, kes tegeles 1950ndatel aastatel vanakirjanduse kataloogist ideoloogilistel kaalutlustel eemaldatud usuteadusliku ja filosoofilise kirjanduse sedelitega (ca 3500 sedelit). Töö tulemusena selgus fondis puuduv kirjandus ja kataloogist puuduvad sedelid. Kataloog ja fond viidi vastavusse.

Oldi valmis alustama arvutikataloogi loomist, aga puudus vajalik tarkvara. Oodati INNOPAC-i.

1999 – Enne 1945. a. ilmunud kirjandust edaspidi enam ei märksõnastata (liigitamisosakonna otsus). 01.06.1999 moodustati *de facto* rekataloogimis-, kataloogimis- ja perioodikaosakonna töötajatest retrokataloogimisosakond. Lõpetati G1 koostamine, täiendamine ja parandamine seoses infosüsteemi INNOPAC rakendamisega. Töö lõpetati K-tähe keskel.

Edaspidi kataloogitud kirjandus on leitav e-kataloogist ESTER.

Vanatrükise (ilm. kuni 1830) andmebaasi loodi OSI (Open Society Institute) projekti raames aastatel 1999-2001. Ette nähtud ca 100 000 bibliokirjest (ca 25 % vanema võõrkeelse kirjanduse hulgast (teavikud ilm. kuni 1945)) jõuti sisestada vaid 11 548. Vanatrükiseid kirjeldati *de visu*, kasutades ka varem redigeeritud kirjeid. Koostati keskmisel tasemel originaalkirjed ja eksemplarikirjed. Vanatrükise retrokataloogimine katkes seoses osakonna likvideerimisega alates 01.01.2002. (Vt. TÜR Aastaraamat 2001, lk. 18).

Sedelkataloog on konserveeritud ja ei kajasta reaalselt fondiseisu, kuna kataloogi enam järjepidevalt ei täiendata ega parandata.

2001 – Otsustati kataloogitoimkonnas: alates 15.09.2001 ei täiendata enam Estica sõnastikkataloogi ega ka võõrkeelse kirjanduse sedelkataloogi (analoogiliselt teistele kaartkataloogidele).

Põhjenduseks: ühtsus kataloogisüsteemis.

2001 - Kataloogi liideti tagasi aastate eest väljakorjatud perioodika kirjega sedelid (3 karpi), mis olid oodanud rekataloogimist.

2002 – Kataloogi juures 15 karbis hoiti eraldi ESTERisse sisestatud kirjetega sedelid. Nüüd otsustati need tagasi liita G1 kataloogi, et kataloog saaks oma kuju tagasi.

Kasutatud kirjandus:

Dziatzko, Carl. Instruction für die Ordnung der Titel im alphabetischen Zettelkatalog der Königlichen und Universitäts-Bibliothek zu Breslau. Berlin, 1886.

Michelson, Ruth. Kuidas Tartus vanasti katalooge tehti // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat. 14/2002. Tartu, 2003. Lk. 95-104.

Riives, Helje. Kataloogid ja kirjanduse töötlemine // Teadusliku Raamatukogu töid. V, TRÜ Teadusliku Raamatukogu tegevus aastatel 1940-1976. Tartu, 1977. Lk. 57-65.

Riives, Helje. Kataloogimine ja kataloogid // Raamatukogu töid. VIII, Tartu Ülikooli Raamatukogu 1918-1940. Tartu, 1990. Lk. 72-87.

Tartu Ülikooli Raamatukogu tööaruanded (F 4,nim.3)

Tiirmaa, Pille, Loorits, Elsa. Tartu Ülikooli Raamatukogu kataloogisüsteemi kujunemisest 1802-1857.a. // TRÜ Teadusliku Raamatukogu 9. Teaduskonverents "Raamatukogu ajalooküsimusi" 16-17 VI 1982 : ettekannete teesid. Tartu, 1982. Lk. 15-19.

Kataloogimisreeglid ja metoodilised juhendid

1. Единые правила описания произведений печати для библиотечных каталогов. Ч. I. Вып. I, Описание книг. Москва, 1949. (koos hilisemate täiendustega)
2. Сама. Ч. I. Вып. 2, Организация алфавитного каталога. Москва, 1961.
3. ГОСТ 7.1-76 : библиографическое описание произведений печати. Москва, 1977.
4. Библиографическое описание произведений печати : инструктивно-методические указания. Москва, 1978.
5. Uut kataloogimises. Tallinn, 1978
6. ГОСТ 7.11-78 : сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках в библиографическом описании произведений печати. Москва, 1980.
7. Trükiste bibliograafiline kirjeldamine. Tallinn, 1981.
8. Правила составления библиографического описания. Москва, 1986.
9. ISBD(A) : international standard bibliographic description for older monographic publications (antiquarian). München, 1991.

Märkus: 23.03.2006. a. otsustas kaart- ja sedelkataloogide töögrupp, et võõrkeelse kirjanduse tähestikuline sedelkataloog (ladina tähestikus, G1) on ühtlasi enne 1945. a ilmunud võõrkeelse kirjanduse generaalkataloog ja sellisena kuulub alalisele säilitamisele.

Passi koostajad: Elsa Loorits, Ülle Mölder, aprill 2016

Toimetaja: Kaja Kruus

Täiendatud ja kinnitatud TÜR kaart- ja sedelkataloogide säilitamise töögrupi koosoleku poolt 26.04.2016.

LISA 1

Vanem usuteaduslik kirjandus tagasi ülikooli raamatukogus

1999. a. ja ka hiljem tagastati Tartu Ülikooli raamatukogule usuteaduslikud trükised, mis olid sattunud 1940. aastatel EELK valdustesse. Tundub, et vastavad sedelid olid jäetud raamatukogu kataloogidesse. (Täpsemalt vt. Silja Härmi ettekandest 19.04.2000). Kas me saime tagasi kogu äraantud kirjanduse, pole täpselt teada. Vana rekataloogimisosakond koostöös fondidega kontrollisid kataloogi vastavust fondile. Osa kirjeid sisestati ka elektronkataloogi, kuid ümberkohaviidastamise kohta andmed puuduvad. Kahjuks jäi kogu töö pooleli.

Vana rekataloogimisosakonna likvideerimise käigus 2001. a. sattus 6 vanema võõrkeelse kirjanduse (G1) kataloogi karpi usuteadusliku kirjanduse sedelitega kodumaise kirjanduse osakonda, kes omakorda pärandas need uuele rekataloogimisosakonnale 2006.a.

2 karbis on sedelid järjestatud kohaviitade järgi (A ja B formaadid eraldi). Sedelitel on pliiatsiga märged: pd. kohal 1997.a. TÜR Raamatukogu Aastaraamatu 1997 põhjal (vt. lk. 10) võib arvata, et tegu oli järgmise tööga: 1950-ndatel a. vanema võõrkeelse raamatu kataloogist eraldatud 3500 kataloogisedelit usuteadusliku ja filosoofilise kirjanduse kohta võrreldi hoidlas olevate trükistega, fond ja kataloog viidi vastavusse.

2 karbis on sedelid kohaviitadega II.I 64e ja III.I. 64d. Sedelid on enam-vähem tähestikus. Karpides teatmesedel, et väljaanded on rekataloogitud ja kohal. Päril täpselt ei selgu, kas need kõik on ka ümber kohaviidastatud.

2 karbis on nn. poolikud tööd rubriikides:

- R-ga KHO sedelid
- Est. sedelid
- need on perioodika!

- III B Kohaviit vale!
- kohaviit vale! Topokas pd.
- kohaviit vale! Ilm. aasta ei vasta fondile

- rekataloogimisel?
- def. sedelid
- neid sedeleid pole vaja!

- veel vaadata! Ära puutu!
- kõik ülejäänud segadused

3. sept. 2007.a. arutati (Kristina Pai, Silja Härm ja Elsa Loorits) edasist töökorraldust sedelkataloogist väljavõetud sedelitega. Otsustati:

1. Töö vajab kindlasti lõpetamist.
2. Raamatukogu ülesanne on kontrollida kataloogi vastavust fondi seisule. Raamatukogu saab selle tööga alustada alles paari aasta pärast.
3. Fondis puuduva teose puhul kirjutada sedelile „puudub“.
4. Kõik sedelid nii märkega „puudub“ kui ka teised sedelid liidetakse sedelkataloogi. Fondis olemasolevate teoste sedelid skaneeritakse enne nende liitmist sedelkataloogi.
5. Enne liitmist järjestatakse sedelid alfabeetiliselt ja sellest tekib tähestikuline nimekiri, mida saaks ära kasutada TÜ Usuteaduskond ja EELK Usuteaduse Instituut, kes on huvitatud teavest, mis me oleme tagasi saanud ja ka, mida me pole tagasi saanud. Nimekirja koostamine või sedelite paljundamine peaks olema eraldi töö, mis võiks toimuda vastava projekti rahastamise all.

Seisu fikseeris E.Loorits

04.09.07